

JAZZ-HARMÓNIAK ÁTFORDÍTVA: ERNST LEVY ÉS A NEGATÍV HARMÓNIA

Ernst Levy (1895–1981) a 20. századi zenetörténet egyik sajátos alakja: zeneszerző, karmester, zongoraművész és teoretikus, akinek neve leginkább a **negatív harmónia** fogalmával forrt össze. Bár a koncepció a kortárs jazz- és populáris zenei diskurzusban vált igazán ismertté, Levy eredeti megfogalmazása mélyen gyökerezik a klasszikus funkciós tonalitásban és a szimmetriaelvű zenei gondolkodásban.

Ernst Levy 1895-ben született Bázelen. Zenei tanulmányait Európa jelentős zenei központjaiban végezte, többek között Párizsban, ahol kapcsolatba került a francia impresszionizmus és a későromantika esztétikájával. Korai érdeklődése kiterjedt a filozófiára és az esztétikára is, amely későbbi elméleti munkáit alapvetően meghatározta.

A két világháború közötti időszakban Levy karmesterként és zongoraművészként tevékenykedett. A politikai helyzet romlása miatt az Egyesült Államokba emigrált, ahol akadémiai pályát futott be. Az emigráció élménye hozzájárult zenei nyelvének eklektikusságához és reflexív jellegéhez.

Az Egyesült Államokban Levy elsősorban tanárként és teoretikusként vált ismertté. Itt született fő elméleti műve, az *A Theory of Harmony* (1985, posztumusz), amelyben a negatív harmónia koncepcióját részletesen kifejtette.

Levy zeneszerzői nyelve a későromantika és a neoklasszicizmus között helyezkedik el. Műveiben gyakori a sűrű kromatika, a funkcionális harmónia kiterjesztése és a motívikus szimmetria.

Kompozícióiban a hagyományos formák – szonáta, szvit, variáció – újraértelmezése figyelhető meg. A forma sosem öncélú, hanem kifejezési szükségességéből fakad.

Levy viszonylag kis, de rendkívül koncentrált és igényes életművet hagyott hátra. Fontosabb műfajai:

- szimfóniák (különösen az 1., 3. és 7. szimfónia),
- dalok
- zongoraművek és kamarazene,
- valamint néhány zenekari és vokális mű.

A legismertebb művei közé tartozik a 7. szimfónia, amelyet gyakran spirituális, metafizikai töltete miatt emelnek ki.

Ernst Levy elmélete, a negatív harmónia nem új hangkészlet bevezetését jelenti, hanem a meglévő tonális rendszer alternatív értelmezési keretét kínálja. Alapelve a hangmagasságok olyan tengely menti tükrözése a kvintkör struktúráján belül, amely minden hanghoz egy ún. negatív megfelelő hangot rendel.

A dúr skála funkcionális viszonyait tekintve az első fok stabil funkcióval rendelkezik; a második fok instabil, és funkcionálisan az első vagy a harmadik fok irányába oldódhat. A terc fok stabilitást mutat, míg a kvart instabil, és rendszerint a terc irányába törekszik. Az ötödik fok stabil, ezzel szemben a hatodik fok instabil, amely tipikusan az ötödik fok felé oldódik. A hetedik fok szintén instabil funkciójú, és feloldása az oktáv irányába történik.

Ernst Levy elméleti rendszerében ez a funkcionális stabilitás–instabilitás viszonyrendszer kiterjesztésre kerül a kromatikus skála mind a tizenkét hangjára. Ennek következtében a stabil hangfokokhoz stabil, míg az instabil hangfokokhoz instabil negatív párhangok rendelődnek. A negatív harmónia ezen elve lehetővé teszi nemcsak dallami struktúrák, hanem harmóniai összefüggések szisztematikus negatív transzformációját is.

E tükrözési elvet alkalmazva az alábbi hangpárok jönnek létre:

C → G

F → D

B → A

Esz → E

Asz – H

Desz → Fisz

A C-dúr skála és hozzá tartozó negatív megfelelője:

A C-dúr skála: C D E F G A H C

A negatív párok: G F Esz D C B Asz G

Skálaszerűen: C D Esz F G Asz B C

Amennyiben a negatív megfelelő hangokat a C hangtól kiindulva skálaszerű rendbe szervezzük, egy természetes c-moll hangsor adódik. E tükrözési eljárás következtében a tonikai C-dúr hármashangzat negatív megfelelőjeként egy c-moll hármashangzat jön létre, míg a domináns funkciójú G-dúr akkord egy f-moll hármashangzattá transzformálódik. Hasonlóképpen, a szubdomináns F-dúr hármashangzat negatív párjaként egy g-moll hármashangzat jelenik meg.

A negatív harmónia egyik kulcsfogalma, hogy a **funkció megmarad**, még ha a hangkészlet meg is változik. A domináns funkció negatív megfelelője ugyanúgy feszültséget hordoz.

Jazz-zongorista szemmel a negatív harmónia rokonítható a tritónuszszubstitúcióval, a modal interchange gyakorlataival és az alterált domináns akkordok használatával.

A negatív harmónia improvizatív kontextusban új dallami útvonalakat nyit. A megszokott skálák „negatív” megfelelői karakteres, mégis funkcionálisan koherens szólókat eredményeznek

A jazz darabok és klasszikus témák negatív újraharmonizálása friss hangzást ad anélkül, hogy a forma felismerhetetlenné válna.

Ernst Levy munkássága hidat képez a klasszikus tonalitás és a modern harmóniai gondolkodás között. A negatív harmónia nem csupán technikai eszköz, hanem gondolkodásmód, amely új fényt vet a zenei szimmetriára és funkcióra.